6 ÅRG.
N:r 12

TIDEVARVET

Lösnummer 15 öre

24 MARS
1928

TIDEVARVET

N:r 12: 1928

•

Ett giv akt, ledande artikel, med anledning av ett beslut vid Frisinnade Kvinnors Riksförbunds centralstyrelsemöte.

•

Livet kræver, av yrkesinspektrisen fru Julie Arenholt, ger lysande synpunkter på vad beskyddet över kvinnoarbetet egentligen innebär.

•

Doktor Emy Ek fortsätter under rubriken Gamla stjärnor slockna icke sin studie över Henrik Ibsen.

•

Efter uppförandet av Ernst Tollers skådespel: Hoppla vi lever! på dramatiska teatern kan man förvåna sig över både hur mycket och hur litet man reagerat därför. Devinez söker uttolka denna företeelse i artikeln Het gröt.

•

I förra numret av Tidevarvet omnämndes i korthet det försoningsoch återuppbyggnadsarbete, som utföres av en fredsarmé, till vars mobilisering man tagit initiativ i Schweiz. Vi införa i veckans nummer under rubriken Ny Civiltjänst några närmare detaljer från arbetet.

Gamla stjärnor slockna icke

av ***EMY EK***

Det var i Rom, dit han i september 1878 flyttade från München, som Ibsen utarbetade Et dukkehjem. Den upfattades ju på sin tid som ett inlägg i kvinnofrågan, och Ibsen synes vid denna tid ha varit mycket intresserad av problemet om kvinnans ställning i samhället. Det var icke blott Asta Hansteen, som riktat hans uppmärksamhet på kvinnosaken, utan framförallt Norges mest kända kvinnosakskvinna, Camilla Collett, hade väckt hans och hans hustrus intresse för kvinnoproblemet. I skandinaviska föreningen i Rom höll Ibsen 1879 två tal, där han drog i härnad för kvinnan. I det första hävdade han, att bibliotekarieposten inom föreningen skulle kunna besättas med en kvinna, vilket på den tiden ansågs ligga vida över hennes fattningsförmåga. Det andra talet gällde kvinnors rösträtt inom föreningen, och även i denna fråga uppträdde han mycket kraftigt för kvinnorna. Han framhöll, att kvinnorna ofta, när de följa sin instinkt, genialt träffa det rätta, och att de ej hindras av männens många kloka hänsyn och gammalmansförnuftighet. Det är i själva verket den djupa grunden till Ibsens höga uppskattning av kvinnan: hans tro på hennes instinktiva rättskänsla, ursprunglighet och oberoende av småaktiga hänsyn. Ibsen har flera gånger framhållit, att han icke deltog i den politiska och sociala sidan av kvinnorörelsen utan såg den helt och hållet från helt mänsklig synpunkt: kvinnan skulle betraktas som människa, få lov att utveckla sina anlag och sin egendomlighet fritt och obehindrat och härigenom tillföra samhällslivet nya värden. Han yttrade en gång: "Jag vet icke ens, vad kvinnosaken egentligen är. För mig har den alltid stått som en människosak."

Av de förberedande anteckningarna till Et dukkehjem ser man, att det var det viktigaste för Ibsen att få fram skillnaden mellan ursprungligheten och den naturliga känslan hos Nora, och det konventionella, bornerade och fega hos Helmer, som frågar: Vad skall folk säga? När Et dukkehjem kom ut, blev man våldsamt chockerad över att Nora bröt äktenskapet och lämnade barnen. Ibsen visade därför i sitt näst drama, hur det kunde gå, om man stannade kvar i ett ovärdigt äktenskap, för att barnen officiellt skulle stå under den obrutna familjens hägn, alltså om man hellre lät sig brytas av äktenskapet än man vågade bryta det. Han visade det i Gengangere, där han också starkare än förut uppdrog ärftlighetsmotivet. Gengangere mottogs över hela Norden med en storm av avsky. Ibsen var rubbad eller försupen; han måtte skriva i delirium, sade man. Endast enstaka röster försvarade Gengangere, så Amalie Skram, som därigenom förstörde sitt rykte i Norge, samt Georg Brandes i Danmark, vilken icke hade något "gott rykte" att förstöra. I Kristiania ville ingen teater spela stycket, men August Lindberg kom över från Sverige 1883 och spelade det, vilket ansågs oerhört djärvt. I sina brev visar Ibsen, huru upprörd han var över Gengangeres mottagande, och i sitt nästa drama En folkefiende gör han ett våldsamt utfall mot det samhälle, vars kompakta majoritet är oemottaglig för varje ny sanning. Den hinner icke fatta den, förrän den redan är gammal och skinntorr och kanske på väg att bli en lögn; den låter de friska hugskotten bli härskna, förrän den befattar sig med dem.

Efter de våldsamma urladdningarna i En folkefiende tycks ha följt en tid av självironisk reaktion för Ibsen. Han har liksom fått syn på sig själv, där han står och angriper samhället och funnit sig en smula löjlig i sin ständiga predikan om sanningen. Och vad tjänade det hela till? Vem visste, om någon nytta verkligen blev gjord därmed, och kanske människorna voro lyckligare, om de lämnades ostörda med sin lögn? I Vildanden har han i Gregers Werle tecknat en, som med sina ideala fordringar på människorna och med sin sanningsförkunnelse blott åstadkommer olycka. Man måste dock komma ihåg, att Gregers Werle framställes som en opraktisk, lite dum person med svagt omdöme och absolut brist på psykologisk slagruta och människokännedom. Det är därför, han är olämplig som sanningsförkunnare. Vildanden har i eminent grad de stora Ibsenverkens förmåga att väcka till eftertanke. Med utomordentligt raffinerad konst kastas här snabba ljus in över människosjälarna. Var och en, som vill komma till rätta med sitt liv, skall aldrig upphöra att tänka över förhållandet mellan sanningen, som slår, och kärleken, som skonar, mellan kravet på sanning och nödvändigheten att fara varligt fram med människorna, så att man icke berövar dem det enda lilla lamm, de äga, deras lilla vardagslycka, som icke skadar någon, deras lilla helgdagsdröm, som icke tager något från någon.

Sommaren 1885 reste Ibsen, sedan han tillbragt 20 år i utlandet, åter till Norge, driven av längtan efter fjällen och havet. I början njöt han av att vara hemma, men av en till synes obetydlig anledning blev han indragen i en strid, varunder de konservativa tidningarna med besinningslöst raseri angrepo Ibsen, kallade honom för fritänkare och uppställde slagordet Kristus eller Ibsen ungefär i betydelsen Kristus eller Antikrist. Full av förbittring över det pöbelaktiga stridssättet, lämnade Ibsen åter Norge. Han säger i sina brev, att minnet av denna händelse aldrig upphörde att plåga honom. En av huvudtankarna i hans följande drama Rosmersholm blir också Rosmers idé att söka göra människorna till adelsmänniskor, som även i inbördes strider behålla sinnets förnämhet. Rosmer själv är en sådan sällsynt adelsmänniska, och det ligger en bittert vemodig symbolik i att han icke förmår uthärda livet. Med själslig adel förenas ofta denna sensibilitet, som skälver för varje beröring av livets hårda händer, för varje disharmoniskt ljud, röster ur det närvarande eller det förflutna. Med ett ljusare ackord slutar nästa drama, där Fruen fra havet, Ellida Wangel, finner personlighetens frigörelse och adel, då hon utan tvång får välja sin livsväg i frihet under ansvar.

Ibsens kvinnogestalter äro ju i allmänhet sympatiska. Även i Rebecka West och Ellida Wangel finnes något gott, utvecklingsmöjligt, något som låter sig förädlas fram till den verkliga personligheten. Men i Hedda Gabler har han tecknat en kvinnotyp, som är ett fullkomligt skadedjur. Han har tagit denna typ under iskallt objektiv besiktning och blottat hennes inre tomhet och hjärteråhet. Hon är en steril natur utan utvecklings- och förädlingsmöjligheter, förtorkad av egoism och konstlad esteticism. När Ibsen hade avslutat Hedda Gabler, kände han lättnad. Annars hade han älskat sina diktade figurer, men Hedda irriterade honom, gjorde honom nervös, även därför att hon var en illustration till den till det yttersta driven estetiska livsbetraktelsen, som Ibsen alltid bekämpat hos sig själv, den livsbetraktelse, som de romerska kejsarna företrädde, när de studerade de plastiska rörelser, de kristna gjorde, när de vredo sig för elden eller kämpade mot vilda djur. Den estetiska livssynen avnjuter sorgen och glädjen, såsom man njuter champagne eller cigarrer eller tavlor. Den ser aldrig efter, vad något är utan hur det tar sig ut. Heddas esteticism är innerst inne feg konventionalism, feg rädsla för vad folk skall säga, för skandal. Hon är en människa, så steril och öde i sin själ som öknen. Hon blir farlig därför att hon vill utbreda förödelsen från sin egen själ till andras. I psykologiskt avseende är teckningen av henne genomförd med lysande konsekvens och måhända icke utan inflytande av Strindbergs syn på kvinnan.

Sommaren 1891 fattade Ibsen äntligen beslutet att flytta från München hem till Norge. Han bosatte sig i Kristiania efter att först ha gjort en resa upp till Nordkap. I Kristiania fortsatte han omedelbart det arbete, som nu upptog hela hans själ, Bygmester Solness, som speglar diktarens fruktan för ålderns avmattning och hans känsla av att icke kunna stiga så högt som han själv byggt, d. v. s. icke kunna förverkligа de höga ideal, hon själv körkunnat.

I Bygmester Solness knackar kär-

(Forts. å sid. 4.)

ORDETS MAKT

De arbetslösa i Danmark ha efter att länge förgäves ha väntat på hjälp ur sitt svåra betryck försökt ta saken i egna händer genom att personligen komma till tals med regeringen. Det stora tåget av arbetslösa, som vandrat med Köpenhamn som mål har också ägnats ganska mycken uppmärksamhet, även i svenska tidningar. Man kan ha rätt att vänta det.

Tusentals människor, berövade det livets fotfäste som arbetet innebär, göra ett förtvivlat försök att genom en samfälld handling skaffa sig luft och göra sin röst hörd. Det är en händelse, som man icke går förbi. Men i skildringarna av denna revolt mot nöden avslöjar sig en underlig syn på det hårda öde, som heter arbetslöshet.

Vi ha snart kommit därhän att alla vilja kallas arbetare — som hedersnamn. Men hur förvandlas inte i allmänna medvetandet aktade bärare av detta namn inom ett ögonblick till en "luffarhär", en skara människor utanför samhällets erkända gränser, vilka kunna avspisas med något medlidande och lämpligast mötas med en mothär av poliser. Ett stort och djupt förakt för det som är löjligt i sitt elände talar ur tidningsrubrikerna — kanske omedvetet — i ord sådana som "700 poliser vakta på luffarhären".

Det blandar sig väl också rädsla i samhällets behandling av de arbetslösa. En anspråkslös demonstration i Stockholm mötes med blåa battonger från en fulltalig polisstyrka på Norrbro. Det är inte lätt att komma till tals — man skjutes undan av de mäktige och blir ombedd att avlägsna sig — som bästa lösning. Försvinna och låta bli att göra sig påmind.

De demonstrerande arbetslösa i Danmark hade åt sina representanter, som utsetts att förhandla med regeringen, givits i uppdrag att utverka arbete, understöd eller ordnade möjligheter till emigration. Inrikesministern yttrade vid sitt mottagningstal för demonstranterna bl. a. att statsbidrag i vissa fall kunde påräknas för *de mest förtjänta* som hjälp till utvandring. Alltså hjälp att för alltid avlägsna sig från platsen. Meddelandet fick ett kyligt mottagande från de församlade.

Åter och åter måste vi se den verkligheten i ögonen: Det gäller att vi inte ge oss någon ro förrän vi finna en framkomlig väg ur arbetslöshetens fördärv. I och med att vi börja tala om en permanent arbetslöshet få vi vara beredda på att också räkna med en permanent "luffarhär". Det blir inte lätt att då finna vägen tillbaka till en rättvis värdering av människor.

Varje förståndig husmoder lämnar sin tvätt till
Norrmalms Tvättanstalt
Riddaregat. 14, tel. 76426
Vi mottager all slags tvätt till platsens lägsta priser. Hämtas dagligen.
Specialité: Stärktvätt

Wahlströms
Herr- & Dam-Skrädderi
utför best. av alla slag, även då tyg medföres, samt press- och reparationsarbeten.
St. Nygatan 23. Tel. N. 8802

Nyströms Vågfabrik
Baggensgatan 20. - (Gamla stan)
NORR 28532
Tillverkar och reparerar
alla slags VÅGAR
Ref.: Tullverket, Stockholms stad m. fl.

Ansiktsbehandling
Botande av hud-defekter.
Massage, Manicure, Pedicure
Alla assist. äro gymn.-dir.
Franska Skönhetsinstitutet
Acad. Scientif. de Beauté
10 Hamngatan 10
Norr 42 44. Beställ tid.

Allt flera köpa i Konsum
Principen är där: sunda varor i sunda butiker.
KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—3, 2 tr., Stockholm.

UTGIVARE:
Ada Nilsson.

REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Elin Wägner.
Elisabeth Tamm.
Honorine Hermelin.

REDAKTIONSSEKRETERARE
Carin Hermelin.
Mottagningstid 10—12.
Telefon Norr 48 42.

EXPEDITION:
Telefon Norr 28243.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m.

PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:50, kvartal kr. 2:—. Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:
I text . . . . 20 öre per millimeter.
Textsida eller särskilt begärd plats 25 öre

Stockholm 1928
Wahlstedts Tryckeri Aktiebolag
Storgatan 22

Mathilda Staël von Holstein
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Malmtorgsgatan 3, Stockholm.
Telefon 288, 289.
Familjerätt. Hyresärenden. Testamenten. Bouppteckningar. Förfrågningar från landsorten besvaras omgående.

EVA ANDÉNS Advokatbyrå
Inneh.: Eva Andén. Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Herkulesgatan 14. Tel. 7575—7576.
f. d. L:a Vattugatan.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag.
Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Kungsgatan 6, 6 tr. Hiss. Stockholm.
Tel. 14799. N. 10150.

Advokat J. B. Jarl
Norr 3690 Juridisk Byrå Norr 3690
9 Slussplan 9
Familjerättsärenden, Bouppteckningar, Arvstvister, Rättegångar m. m.

Införes genom
Stockholms Tandläkarförening
Tandläkare
Birgit Stenström
Götgatan 55, mottagn. 10-11, 5-6 och efter överensk. Söd. 99 55

Tandläkare
ELSA ARRHENIUS
Kungstensgatan 9, invid Birger Jarlsgatan.
Tel. Norr 20500. T. Bostaden: Norr 19315.

Tandläkare
Set Hedlund
Stureplan 13 (D. N:s hus)
Tel. 12047 Mottagningstid 4—5 e.m.
Kostnadsfri rådfrågning

Högfrekvenskliniken
Tysta gatan 12 Tel. 74089
Stockholm
Gikt-, Nerv- & Reumatiska sjukdomar
Spec.: *Åderförkalkning, Sömnlöshet*
Kliniken öppen 10—12
Söndagar 1/2 10—1/2 11
Övriga tider eft. överenskommelse
Rum även för kvarliggande patienter

ALMA AXELSSONS
Förlossningshem
Linnégatan 19, mottager inackord. även för längre tid. Tryggt o. ogen. vålrek. Tel. 77824

Massage, Bad, Kvartslampa.
David Bagaresgata 12, III (hiss). 11333.
Margit Nilsson. Lisa Odqvist.
Gymnastikdirektörer

Massage sjukgymnastik. Bad, Kvartsljusbehandling. **Marta Nilsson,**
Smålandsgatan 2, III, hiss, tel. Ös. 97 23.

Samhällskyglen
Regeringsgatan 31III — Tel. N. 8043
Affärstid 12—17. Torsdagar 18—19
Menstruationsbindor 1:25 pr duss.
Snöcrème, synnerligen behaglig f. huden 1:— » burk
Medicinisk Tvål 0:50 » st.
Tandborstar, Tandcrème m. m.
Begär prislista. :: Order exp. omgående.

Berliner Bock Dricka
Damernas Favoritdryck.
Måltidsdricka.
RÅSUNDA BRYGGERI A.-B.
Tel. Hagalund 10. Postadr. Råsunda.

DUCHATELLER från kr. 35.
Chäslonger 28 — Bäddfåtöljer 60 — m. m.
Danielsson, Metareg. 6. Tel. Sö. 766.

Engelbrekts Sjuksköterskebyrå
ansk. ex. sjuksköterskor och enklare, även barnsköterskor.
Vallhallaväg. 18a, 86181, N. 241 13

Olga Elmdahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 10851
STOCKHOLM.

Gymnastikdräkter
av trikå till alla åldrar, av tyg på beställning. Stort lager av N. F. K.-livstycket för barn och vuxna.
Promenadskodon bredare o. smalare med och utan klack, finnes och kan beställas i
Anna Ahlströms Manufaktur och Kortvaruaffär,
Götgatan 95. Tel. Sö. 31184.

Så ledigt skall tårna ligga i skon.

Stärkande
och aptitgivande är IDOZAN.
Erkänt bästa järnmedicinen.
Förordas av läkare. Fås i alla apotek.
IDOZAN A *svagt avförande.* **IDOZAN B** *ej avförande.*
Kina-IDOZAN *särskilt stärkande.*

Fru Holméns Fotklinik
massageinstitut, kvartslampa, ultravioletta strålar, ljusbad, ansiktsbehandling och manicure.
Nybrogatan 48, I. Tel. Öst. 9257

C. D. Selén
Sjukgymnast.
Massage, värme- och kvartsljusbehandling. Bästa behandl. för höftsjuka, ledåkommor, ryggradskrökningar, ischias, huvudvärk, neuralgi, reumatiska åkommor, olycksfall.
Sveavägen 77, I. Tel. Vasa 89 44.

Nordisk Skyltindustri
RAGVALDSGATAN 13. Tel. S. 315.
Alla slags skyltar.
Ljusreklamer. — Fasadbokstäver.

Hildur Molinders
INSTITUT FÖR HYGIENISK BEHANDLING.
Östermalmstorg 5, I, STOCKHOLM
Tel. Ö. 1760.
Ansiktsbehandling. Frostbehandling. Massage mot slapp och rynkig hud. Hals- och bystmassage. Behandling mot oren hud, finnar, pormaskar, hudrodnad, vita prickar, fräknar, s. k. gåshud samt generande hårväxt. Kvartslampa, violetta strålar. Speciell behandling mot håravfall, mjäll och dålig hårväxt. Manicure och pedicure.
Vördsamt HILDUR MOLINDER.
Har förut under flera år varit anställd på Fru M. Enquists Institut.

Nytt! Sidenklädda Möbler Nytt!
tvättas efter ny metod utan att klädseln avtages. **Renoveringsateljén. Tel. 31825 10644**

Ett giv akt!

Frisinnade Kvinnors Riksförbund har hållit årsmöte i Stockholm. Därvid antog förbundet ett valprogram och uttalade sig med anledning av den aktuella situationen m o t b o r g e r l i g s a m l i n g. Det var den följdriktiga slutsatsen efter Frisinnade Kvinnors arbete och utveckling under de gångna åren.

Det betyder ett giv akt till dagspolitiken. Att F. K. R. är en förhållandevis liten grupp minskar inte betydelsen av detta beslut. Det är alltid fåtalet, som har till uppgift att säga g i v a k t, när händelserna tid efter annan påkalla det. Och otvivelaktigt stå vi nu inför en sådan tidpunkt, när det gäller om svenska folket vid andrakammarvalen 1928 skall dela upp sig i två stora klasspartier, som ska kämpa om makten. Det är inte längre grundriktningarna, som spela huvudrollen i det politiska livet, utan klassmotsatserna. Detta fastslås genom den borgerliga samlingen. Hur kunna mellan partierna påtaga sig ett sådant ansvar? Hur kan något sådant ske med bibehållande av gammal liberal åskådning? Jo, man har funnit ett slagord, vilket man med fördel kan använda såsom frisinnad — den bolsjevikiska faran. Ett förträffligt slagord! I bolsjevismen representeras våldet, diktaturens brott mot allas frihet inför lag, frihetsfientligheten! Men man talar inte om, att det är konservatismen, just konservatismen som skapat och alltjämt banar väg för bolsjevismen. Det är högern, som bereder jordmån därför, och går man fram för borgerlig samling går man fram för bolsjevismen, samtidigt som man tjänar tillfälliga reaktionära intressen.

Ingendera av dessa båda syften är förenligt med Frisinnade Kvinnors program. Detta har dikterat beslutet. Hur F. K. R. sedan kommer att bära fram sitt valprogram lär visa sig. Framgången härav beror inte på antalet. Flertalet består av ett fåtal, som med en efter en ökats till ett **flertal.** Den är inte heller att söka i mandat utan kommer genom inre styrka.

Vår tid har velat, fast den icke kunnat, förverkliga demokratin. Skall det kunna ske i en kommande tid, och den gamla liberalismens idéer en gång uppstå i förnyad gestalt — kanske helt annorlunda än vad vi tänkt och drömt, men ändå med hävdande av den enskildes rätt och plikt gent emot det hela — då måste vi känna ansvaret. Och handla därefter!

Mötesplatsen

Asiens frihetskamp i olika belysning

Under den sista tiden ha två ytterst intressanta föredrag hållits i Uppsala om olika sidor av Asiens frihetskamp, nämligen av Ingeborg Wikander om Kinas moderna kvinna på inbjudan av Föreningen Frisinnade Kvinnor samt av Elin Wägner om Gandhi på inbjudan av Kvinnornas Fredsförbund, Frisinnade Kvinnor och Samfundet för Kristet Samhällsliv. Mest förbluffande ny var kanske skildringen av den kinesiska kvinnan av i dag, en rakvuxen, fysiskt väl utbildad varelse med krav på full likställighet med mannen och en internationell syn på problemen, som kan komma en europé ett blygas. Det gemensamma intrycket av de båda sins emellan så olika men så fascinerande föredragen var, att vi skulle göra klokt i att bättre följa med vad som sker utom vår världsdel, ty det rör oss inte så litet och kommer att angå oss ännu mer i framtiden.

M. T. -G.

Föreningen Frisinnade Kvinnor i Göteborg

höll sitt årsmöte den 8 mars å Iduns Klubblokal. Sedan års- och rev.-berättelserna föredragits och ansvarsfrihet beviljats, företogs val av styrelse. Härvid omvaldes fru Bertha Burman-Andersson till föreningens ordförande, även övriga styrelseledamöter omvaldes.

Därefter höll fröken Nanny Lindström ett inledningsanförande i anslutning till den av V. U. utsända cirkulärskrivelsen, varpå följde en livlig diskussion. Ett angenämt samkväm avslutade mötet.

Av årsberättelsen framgick, att föreningen under det gångna året bl. a. diskuterat "Bör äktenskapet medföra inskränkning i gift kvinnas rätt till arbete", till vilken fråga advokaten Elisabeth Nilsson, Malmö, höll inledningsföredraget. Fröken Tyra Kullgren, Göteborg, vilken såsom sakkunnig deltagit i den av K. M:t tillsatta kommittén för skolfrågans beredning, har redogjort för "Skolfrågan och dess behandling vid årets riksdag" och om "Frisinnade Kvinnor och nuvarande partibildningar" har fröken Ebba Holgersson från Medborgarskolan å Fogelstad hållit inledningsföredrag.

K. E.

Eksjö Frisinnade Kvinnoklubb

och medlemmar av F. K. R:s Nässjökrets samlades den 12 mars till samkväm i Läroverksadjunkt och fru Sjöstrands gästfria hem.

Vi hade den stora glädjen att som hedersgäst ha fröken Elisabeth Tamm. Efter kaffe och pianosolo av fru S. Hofrén, höll fröken Tamm ett utredande, innehållsrikt föredrag om jordfrågan och arbetslöshetsproblemet. Föredraget som åhördes med stort intresse, gav ett starkt intryck av hur djupt de berörda frågorna ingripa i samhällslivet. Det gav anledning till ett livligt tankeutbyte, som dock tyvärr på grund av tidens knapphet måste avbrytas.

En klubbmedlem gav uttryck åt den varma tacksamhet vi känna för fröken Tamm och hennes insats i samhällsarbetet, och fru Rosén, Nässjö framförde gästernas tack till värdfolket för den innehållsrika och givande samvaron.

M. I.

Bodenkretsen av F. K. R.

hade den 13 mars möte för dryftande av respektive punkter i det av V. U. utsända valcirkuläret.

Fröken Ebba Holgerson var mötets talarinna, och vi kunna ej nog varmt uttala vår glädje och tacksamhet över att ha fått göra hennes bekantskap.

Ny civiltjänst

Ett upprop har sänts ut till "vänner i alla länder" med begäran om hjälp vid återuppbyggnadsarbete efter de väldiga översvämningar, som ödelagt stora områden i Lichtenstein och Schweiz. Uppropet är undertecknat av bl. a. en mängd kända pacifister, men det märkliga är att det stödes också av namn, som tillhöra schweiziska statsråd, ministrar och presidenter, vilka alls inte äro pacifister och att ledaren för det planerade hjälparbetet är översten Ernest Ceresole. Det är märkligt därför att hjälpaktionen i den form man givit den är avsedd att bidraga till skapandet av en förbindelse av ömsesidig hjälp mellan folken, vilken skall göra det till en moralisk omöjlighet att ett folk angripes av sina grannar. I uppropet ges uttryck åt den förhoppningen att i en snar framtid dylika mellanfolkliga tjänster skola vara de enda uppgifter, som krävas av olika länders nationella försvar.

Frivilligt återuppbyggnadsarbete har redan tidigare bedrivits i Schweiz. Men detta är första gången som ett sådant sättes i gång inom ett främmande lands gränser. Uppropet vänder sig till alla länders innevånare oberoende av religion, parti eller några slags åsikter. Det enda förbehåll som göres är att ingen månne anmäla sig till arbetet av äventyrslystnad och utan en bestämd önskan att hjälpa till också under besvärliga förhållanden. De frivilliga hjälparbetarna få ingen lön, endast mat, bostad, verktyg och helt eller delvis fria resor.

I en artikel som skrivits av en av uppropets undertecknare, Dr Pierre Ceresole, utvecklas utförligt de synpunkter som varit ledande vid planerandet av dessa internationella hjälparbeten.

Man har noga undvikit att ge rörelsen någon bestämd färg, för att inte därigenom skrämma bort de oliktänkande, som annars skulle vilja sälla sig till arbetet. Därför kallas inte detta "civiltjänst", ett ord, som för många har en förhatlig klang. Därför ges inte heller Schweiziska centralen för fredsarbete äran av förslaget. Man är däremot övertygad om, att verkligheten själv skall ha kraft att för alla dessa oliktänkande göra klart den oerhörda betydelsen av ett självuppoffrande hjälparbete inom ett främmande land.

Här skall ges ett tillfälle för alla som vilja, att på ett nytt sätt få visa det mod, den hängivenhet och tapperhet som så länge slösats på slagfälten. Det sinnelag, som kommer alla tappra hjärtan att med hänförelse hjälpa dem som äro i nöd, skall vändas till ett nytt sätt att "försvara sig".

Efter diskussionen med anledning av ovannämnda skrivelse beslöt föreningen att i huvudsak ansluta sig till häri framlagda förslag och uttalanden. Häruti instämde även Sävastföreningen av F. K. R. som antagit inbjudan till detta möte.

Boden den 17 mars 1928.

H. A.

Stockholmskretsen av F. K. R.

höll torsdagen den 15 mars sitt tredje sammanträde med anledning av V. U:s skrivelse. Rektor Honorine Hermelin inledde med ett mycket intressant föredrag diskussionen om J o r d e n o c h a r b e t s l ö s h e t e n. Föredraget följdes av en intresserad diskussion.

Frisinnade Kvinnors Riksförbunds Centralstyrelse

sammanträdde i Stockholm söndagen den 18 mars. Mötet utgjorde en fyllig representation av Riksförbundets länsorganisationer över hela landet. Centralstyrelsen antog ett valprogram och beslöt med anledning av den aktuella situationen att Riksförbundet icke skall ansluta sig till borgerlig samling. Mot detta beslut anmälde tvenne centralstyrelseledamöter sin reservation.

Centralstyrelsen företog val av funktionärer, varvid omvaldes: till Riksförbundets ordf. fröken Kerstin Hesselgren och vice ordf. fru Ellen Hagen. Till vice ordf. efter fru Anna Bugge-Wicksell nyvaldes advokat Elisabeth Nilsson, Malmö. Vidare omvaldes till verkställande utskottets ordf. doktor Ada Nilsson, Stockholm och till V. U:s övriga ledamöter fröken Kerstin Hesselgren, fröken Elisabeth Tamm Fogelstad, rektor Honorine Hermelin, Fogelstad, doktor Andrea Andreen Svedberg, Stockholm samt till suppleanter advokat Eva Andén, Stockholm, advokat Elisabeth Nilsson, Malmö, fru Gertrud Rodhe, Visby, och fröken Hanna Landberg, Gevle. Till revisorer fröken Gertrud Sjöberg och rektor Frida Härner, Stockholm.

Nordhammars
Skriv- och Bokföringsbyrå
Drottningg. 100 (ing. Kam.-kareg.), tel. 13768
Bokföring, Bokslut, Deklarationer, Maskinskrivn., Duplicering.- Snabbt korrekt, billigt.

SÖDERMANLANDS ENSKILDA BANK
Solidarisk Bank. Grundad 1865.
DEPOSITIONS-, KAPITAL- & SPARKASSERÄKNING
mot högsta gällande ränta

Tidevarvets Rådfrågningsbyrå för föräldrar
Regeringsgat. 31, 3 tr. Stockholm
Öppen dagligen kl. 12-17. Läkare träffas måndagar kl. 12-13, torsdagar 18-19.
Tel. N. 8048
Meddelar råd och upplysningar angående födelsekontroll, havandeskapets hygien och sexuella spörsmål. Den vill alltså vara en
HYGIENISK RÅDGIVARE
i vad som rör människans släktliv ur såväl individens som samhällets synpunkt.
Doktor ADA NILSSON, föreståndare.

Het gröt

Ernst Toller, författaren till Hoppla, wir leben! har djärvheten att söka innefatta dagens liv inom ramen av ett skådespel. Han skickar in ett myller av folk på scenen, men de bilda ingen massa, var och en är representant för något tidstypiskt: för en samhällsklass, en åsiktsgrupp, en åldersgrupp, för en last, en dårskap, en tro eller en förhoppning i sin speciella nyans av år 1927. Ingen är något i sig själv, den enskilde påverkas av andra och återverkar på dem. Icke själens dolda processer utan brytningen mellan dessa dagens representanter bilda dramat. För att placera dessa människor, har han måst ställa upp flera scener på scenen, bredvid varandra, över varandra, där det samtidigt ageras. De agerande i de olika rutorna se icke varandra, men vi se dem alla. Därmed upphår författaren samtidighetens effekt. Så här: nederst till vänster intar en f. d. revolutionär och folkledare, numera förborgerligad minister korruptionsmiddag hos en judisk bankir. I scenen till höger planerar en hans forna kamrat på barrikaderna att mörda honom som avfälling. Scenen ovanför visar hur ledaren för en fascistorganisation ger order till en edsvuren om att mörda ministern såsom bolsjevik och inkräktare av makten. Draperiet mot vilket han står, när han ger order, döljer hans säng. I denna säng ligger ministerns dotter.

Eller: revolutionären som planerade mordet på ministern men blev förekommen av reaktionären, är häktad och överbevisad om att han begått dådet. Han stryper sig själv i fängelset, samtidigt som fångvaktaren skvallrar för hans medfånge att den rätte mördaren är upptäckt.

Det är grova och nästan plumpa effekter men därmed uppnås dock en reflex av det som är livets egen skärande effekt på åskådaren: den våldsamma brytningen och den hemliga förbindelsen mellan samtidiga händelser.

Samtidigt som Toller är mångsidig, är han öppet och ogenerat ensidig. Han ser världen från revolutionärens sida av barrikaden. Man får se hur parodiskt den antidemokratiske kommunisten uppfattar folket i val. Man får se hur judefinansen tar sig ut, hur antisemiterna, fascisterna, militaristerna, jazzisterna och cokainisterna. Man får veta hur revolutionären ser på fienderna inom arbetarnas egna led: de spetsborgerliga spararna, efter inflationen, kunder hos totalisatorn och lotterikollektören, sportfånarna, renegaterna, angivarna, skosuleslickarna, slöfockarna och skökorna.

Men i denna satir på ett samhälle, som efter en kort period av omdaning sjunkit in under gamla herrar och gamla former, finnes en stark åvsikt och viljespänning. Slutrepliken, visserligen struken vid det svenska uppförandet, sammanfattar styckets mening i en programförklaring och ett löfte. Den lyder: die Welt muss geändert werden.

Tollers taktik kunde fresta till att följa hans exempel. Låt oss göra ett försök att ruta in dagens scen sådan den ter sig för oss, placera Tollers pjäs i en av dessa rutor och omkring den sådana samtidiga skeenden som ge relief åt pjäsen eller som utlösts av densamma. Bredvid den avdelning där den Tollerska pjäsen pågår, skulle man då flytta in den franske dramatikern Geraldys pjäs Älska, eftersom dessa stycken givits samtidigt på Dramatiska teatern varvid dess ledning, kanske ofrivilligt, skapat en storartad extra effekt. I Älska är det som bekant tre människor: mannen, hustrun, älskaren, som agera mot varandra under en glaskupa. De äro så upptagna av sina attraktioner och repulsioner, att de inte ens märka att de äro fångar inom jagets osynliga men ogenomtrangliga väggar. Tollers dödsdömda revolutionärer i cellen bredvid äro icke mera beklagansvärda. I en annan scenruta sitta åskådarna av Tollers drama. Som åskådare av åskådarna se vi, att också publiken agerar i ett stycke som inte är utan sina poänger. Dess repliker äro värda att lyssna till. Den diskuterar sammankopplingen av drama och film, scenbyggnaden, belysningen, den disputerar om Toller är en diktare av första, andra eller tredje rangen och om hans människor äro av kött och blod. Den fördjupar sig i spörsmålet om regissören uppfattat stycket rätt, om skådespelarna passa för sina roller. Osökt och omedvetet påminna de oss om ett yttrande av Piscator, Tollers regissör i Berlin: "Av brist på fantasi uppleva de flesta människor icke sitt eget liv, mycket mindre världens". Här bjuder diktaren dem på att uppleva världen; fantasi behöver ej medtagas, den har han. Men de uppleva inte världen ändå, ty de vilja inte. Och det är ingenting människorna är så tränade i som att tala om annat. Därför kasta de sig in i en estetisk diskussion. Så kommer de ifrån det faktum att så här, just så uppfattar en stor samhällsgrupp dagens liv och slippa besvara frågan: vad är riktigt, vad falskt i denna åskådning.

I två små celler sitta två kritiker. Den ene är kritikern som har tråkigt, den andre kritikern som har roligt.

Den som har tråkigt tycker inte att dramat har något väsentligt att säga. Det ställer upp världsåskådningar mot varandra: demokrati mot proletariatets diktatur, samhällsomvandlingen mot samhällsrevolutionen. Den ställer upp ungdomen, för vilken kriget blivit historieläxa, mot mannen som var med om kriget och inte kan få den blödande Människans skri från slagfälten ur öronen, den ställer upp frågan: vem är normal, den som finner sig tillrätta i samhället eller opponerar mot det?

Men allt detta är tråkigt och det är inte väsentligt. Vad angår det en modern intellektuell, han har allvarligare ting att syssla med.

Kritikern som har roligt är en borgerlig kritiker som verkligen fattat att här kommer en fientlig världsåskådning emot honom. Nu väntar den naive åskådaren, att han skulle säga: "hur värdefullt att få en så facetterad bild av en främmande mentalitet! Man får se vad de tänka om oss borgerliga och det är inte vackert, men man får också deras egna svagheter och blottor, och se hur livets vitriol fräter deras själar. Tack för lärdomen, den var bra."

Nej, så här heter det: "det här är väl inte hela världen, det finns väl andra människor och andra krafter i Tyskland", (vilket ingen torde ha förnekat). "Det här är ju dräggen, den som provocerar och gör revolutioner. Det här är ju snusk, det är inte värdigt vår svenska standard, den högsta i världen."

I själva verket har Toller förlänat sin hjälte tre dygder, som även enligt svensk standard anses våra av högt värde: ståndaktighet, medkänsla, offervilja. Men han har inte gett honom de dygder som balansera dem: besinning, reda, handlingskraft. Därför slutar hans liv i kramp, hans gärning blir fjasko och själva hans död ett missförstånd. Man kan vara antibolsjevik, och ändå se det tragiska i denna mänskliga bana, detta liv som icke höll mot påfrestningen.

Men om bolsjevikerna voro människor, voro figuranter på livets scen som vi, då måste man ju ta en annan taktik mot dem, och det vill man inte.

Ha alla scenrutorna blivit belysta? Säkert inte, många ligga för alltid i mörker. Ett ögonblick snuddar dock strålkastaren mot riksdagens korridorer, där ett par farbröder stuckit sina huvud tillhopa och diskutera möjligheten att ta från Dramaten dess underhåll, därför att det uppfört en så opassande pjäs.

Så faller ridån och när den nästa gången går upp är något helt annat i centrum av scenen.

Vad det blir kunna vi icke förutsäga. Men är det ett brännbart ämne komma vi att gå omkring den som het gröt. Och när gröten svalnat bäres den ut som icke mera aktuell.

Devinez.

Leksaken och ädelstenen

Himlen var full av stjärnor och frosten stod kall och hård över staden. Bakom mig slöt portiären hotellets dörr och framför mig hade jag stadens vackraste öppna plats. I dess festvåning hade ett stort kvinnomöte avslutats med en animerad fest, vartill mötets deltagare inbjudits av tio dess högst taxerade medlemmar. Där hade varit en hög och glad och ljus stämning. Alla de cirka 300 kvinnopartisterna voro naturligtvis moderna kvinnor. De flesta voro gifta, naturligtvis med den de älskade och icke med en främmande karl. Några frånskilda fanns där och de beklagade att de icke varit lika förnuftiga. De övriga hade icke funnit den rätte, men de skrattade rätt gott åt världens medlidande med deras lidandes bitterhet. De voro visserligen så gott som utestängda från manligt umgänge, ty släkt och vänner bjödo dem aldrig tillsamman med herrar utan bara när fruarna voro ensamma, så de voro i samma situation som de haremsdamer som äro i onåd. Men de hade sitt arbete, sitt bankkonto, sitt lilla trevliga hem och de flesta av dem någon anhörig eller fattig vän som de delade med sig till, när det var möjligt. Ty arbetet var stort tilltaget och lönen mycket smått — staten har alltid dåliga finanser och likaså truster och andra arbetsgivare, när det gäller kvinnor.

Där hade varit sång och musik, soliga historier hade lockat fram skrattsalvor som rullade ut genom dörrarna och in i en annan sal, där en ungkarlsklubb var samlad kring spelbord. Jag levde ännu i festens vänliga och muntra stämning och gladde mig åt promenaden utefter flodens av de tusen elektriska ljusens återsken glänsande yta.

Men varför kommo mina steg att ledas in i en smal, mörk gränd? Varför fortsatte mina fötter på denna smutsiga, ojämna stenläggning? Det var också en viss risk att gå där mitt i natten.

Se där.

Jag låg framstupa över ett illaluktande klädbylte, men det rörde på sig och en skrovlig röst sade: "Din förbannade luskäring! Va har du på mej å göre."

Efter mycket parlamenterande fick luskäringen in den stinkande, svärande, oregerliga människospillra som trillat omkull på trappan till "hemmet", ett källarhål med en hög paltor i ett hörn.

När jag hyggade till denna ur många synpunkter hälsofarliga bädd, fann jag ett bleckskrin som tjänstgjorde som huvudgärd, men när jag lyfte upp det, kom kvinnan i ett vilt raseri.

"Ditt fördömda kräk, tänker du dra åt helsike med min enda egendom. Din tjyvstryker. Bort·må tassarna..."

Då kom hon att se på mig och nyktrade till vid upptäckten av min parisercape.

"He he", rosslade det ur hennes svarta seniga gamhals. "He he... Sånt har jag minsann också hatt på mej" — och vi blevo så goda vänner att hon kommenderade mig att öppna det kära skrinet och visa upp för henne de reliker det gömde: trasor av siden och spetsar, ett par uniformsknappar, ett cigarettmunstycke m. m. och slutligen ett brev.

"Dä ska du läsa. Dä feck jag åv den allra grannaste åv mina gossar å det var för det breves skull jag ble en sån här fördömd sköka. Ja, fina damen har välan allri hört ett sånt simpelt ord. Men läs nu."

Min älskade lilla rosenknopp.

Jag skall just ut på en manöver och hinner inte ta adjö. Men här har du några ord av en stor man att fundera på. Han heter Nietzsche och du kan fråga den där söndagsskollärarinnan som springer hos dig, vem han är. Men de här orden ska vara din religion. "En leksak skall kvinnan vara, ren och fin, ädelstenen lik, bestrålad av dygder från en värld vilken ännu icke är till. En stjärnas stråle glänse i eder kärlek."

"Var ni gift med honom?"

"Å jäkla dumsnut! Kyss mej! Må den! Dä va grosshandlarens hoppetossa som tog en frå mej. Å så geck dä mä dom alla."

"Vad var er far?"

"Den, asch, han va bonne å släpte å slet hele dan å velle ja sulle gefte mej mä en bonne å gå där å slite. Tycker ho di å som leksaker å ädelstenar dom där bonnajäntorna, he?"

"Men då hade ni fått ett hem."

"Hem. Tror ho inte ja hatt hem. Jo va säker. Men då karlen gir sej å så, he..."

"Men genom arbete..."

"Arbete! Har ho försökt. Ja har stått ve diskbaljan hela nätterna men te slut feck ja dä bra, men då kom di förbannade slynglarna å sa att dä kom en lag om skydd för mej, så ja hade bara te ge mej åv, för dä sulle va en karl där som kunne vake om nättera. Se då va ja anständig men sen. Få arbete! Då di kör en ut frå arbetet."

Sömnen övermannade henne och hon snarkade redan på lumphögen. Jag tog min elektriska ficklampa som lyst på denna skändade ädelsten och dess infattning. — Det var ändå en mening med att jag kom dit.

I spårvagnen låg ett bortkastat boulevardblad. Jag ögnade igenom en ledare om överkvinnan, som skövlar hemmen och driver bort mannen från lön och lycka. Vilka äro de stora skövlarna: lasten eller fliten, orättvisan eller rättvisan?

Jenny Richter Velander.

Livet kræver

Paa Fredskonferencen i Paris 1919 nedsattes en Kommission til at udarbejde et Udkast til en »Konvention om Oprettelse af en permanent Organisation til Fremme af international Regulering af Arbejdernes Kaar». Dette Udkast blev enstemmigt vedtaget og gik over i Fredstraktaten i Versailles; Resultatet blev Oprettelse af Den Internationale Arbejdsorganisation med Sæde i Genève. Det Maal man skal stræve efter er i Fredstraktaten udtrykt saaledes:

Begrænsning af Arbejdstiden; Maximalarbejdsdag och -Uge; Forebyggelse af Arbejdslöshed; Regulering af Tilbudet af Arbejdskraft; Betryggelse af en tilstrækkelig Levelön; Beskyttelse af Arbejderne mod Sygdom og Skade som Fölge af Arbejdet.

I dette Arbejdets Magna Carta indgaar ikke et ord om Særbeskyttelse for Kvinder. Ikke desto mindre har det Intern. Arbejdsbyreau og dets aarlige internationale Konferencer ligefra dets förste Möde i Washington 1919 agiteret for, at de forskellige Landes Regeringer skulde fremsætte Forslag om Særregler for Kvinder: Forbud mod Natarbejde for Kvinder og Börn; Forbud mod Kvinders og Börns anvendelse i Sundhetsfarlige virksomheder samt endelig Barselshvilen, (vila för barnsängskvinnor), der dog indtager en Særstilling. Konventionen angaaende Kvinders Natarbejde er ratificeret i 16 Lande, Barselshvilen i 8 Lande, og mange Lande har forelagt og gennemfört endnu mere vidtgaende Særbestemmelser for kvindelige Arbejdere.

I de Skandinaviske Lande — naar undtages Natarbejdsforbudet i Sverrige og Barselshvilen i alle de Skandinaviske Lande — har vi hidtil ingen særbeskyttelse haft.

Men da de Skandinaviske Lande staar som Medlemmer af den Int. Arbejdsorganisation, da lægges der stadigt et vist Pres paa vore Parlamenter, der med visse Aars mellemrum fremsætter Forslagene. Vi har haft Forslagene om Forbud mot Natarbejde til Behandling to Gange i Danmark — begge Gange afværget takket være et Samarbejde mellem Kvindesagsorganisationerne og de kvindelige Arbeiderskes organisationer. Det er fra disse blevet fremhævet at man som politisk myndige Borgere maatte kræve fuld Ligestilling paa Arbejdsmarkedet og samme Selvbestæmmelseret som de manlige Arbejdere.

For at forstaa de store Anstrengelser for denne Særlovgivning for Kvinder maa vi kaste et Tillbageblick over Udviklingen.

Da det med Maskineindustriens Opstaaen gik med Kvindernes Arbejde i Hjemmene som det gik med Mandens i Verkstederne — de overtoges av Fabrikkerne, og Tusinder af Kvindehænder blev ledige. Saa skedte det at Fabrikkerne kaldte paa de ledige Kvinder. Fabrikkens ringere Fordring til Faguddannelse gjorde at Kvinderne kunde anvendes; og da man saa at man kunde faa Kvinderne for en betydelig lavere Lön end Mænderne saa var Kapitalen selvfölgelig interesseret af at bruge Kvinderne.

Og saa skedte det skæbnesvangere at Mænderne trængtes ud til Fordel for Kvinderne. Det var skæbnesvangert fordi Lönnen derved trykkedes ned og Hjemmene undergravedes ökonomisk. Kvindernes Hjemmeproduktion havde været af den störste ökonomiske Betydning för Hjemmenes Opretholdelse, men for dette Arbejde havde de ikke modtaget Lön i form af Penge. De var derfor ikke vant til at vurdere deres Arbejde i Kontanter, og derfor lod de sig til en Begyndelse byde Sultlönninger. Hertil kom at Kvinders Arbejde i den almindelige Opinionen og ogsaa i deres egen vurderedes lavere end Mænds.

For at böde paa den lave Lön maatte Kvinderne saa skaffe sig saa mange Arbejdstimmer som muligt — 12-14-16 timer i Dögnet — for dertefter at vende hjem til forskelligt husligt Arbejde.

Virkningerne af den lave Lön, af den lange Arbejdstid i Fabrikken og det paafölgende Arbejde i Hjemmet gjorde selvfölgelig, at Kvindernes Helbred undergravedes. I de historiske Beretninger fra den Tid læser man: "Man saa det sære syn at Moderen gik paa Fabrikken medens Manden sat hjemme, kogte Maden, lappede Töjet og passede Börnerne. Den moralske Oplösning var derfor frygtelig." Vi har i vore Dage lidt vanskeligt ved at forstaa de umoralske Fölger af at den arbejdslös Mand laver Mad og ser efter Börnerne. — — —

Man konstaterede altsaa de triste Virkningerne af Kvindernes Erhvervsarbejde — de udslidte Kvinder, de forsömte Börn, de ödelagde Hjem, de arbejdslöse Mænd. Men Aarsagen gjorde man sig ikke klar. Man saa kun det, at da Kvinderne forlod Hjemmene saa gik det galt — og derfor mente man at kunne helbrede det Onde ved at faa dem hjem igen eller ialfald begrense deres Erhvervsarbejde for derved at bevare dem for Hjemmene.

Og selv hvor 8-timersdagen er infört — undersöger og studerer, laver man Statistiker over Kvindens svage Fysik, hennes Uegnethed for Fabriksarbejdet. Alle disse Undersögelser og Udtalelser er efter min mening saa tendentiöse og bygger paa en forutfattet Opfattelse vad Resultatet skal og bör blive, at de ikke er helt upartiske.

Det framhæves bl. a. at Statistiken fra Sygekasser og Sygeforsikringer viser, at Dödeligheten blandt de arbejdende Kvinder er större en blandt dem, der ikke arbejder — ogsaa intellektuellt Arbejde faar Dödelighets procenten bland Kvinder at stige. Mon man ikke vilde komme til det samme Resultat for Mændens Vedkommene? Men der undersöger man det ikke, fordi Mændene skal arbejde. — Men naturligtvis, hvis vi alla laa paa Landet hele Aaret, sov og vilede — ja, saa döde vi maaske aldrig, men har det noget Intresse? Vi maa, og skal — og vi vil jo arbejde.

Erfaringerne fra Krigsaaren har dog bragt nogen Usikkerhed ini disse Betragtninger. Ti da konstaterede man at sunde Kvinder, anbragt under arbejdsmessigt gunstige Forhold meden god Lön havde en lige saa stor — om ikke större Tilpasningsevne til Arbejdet som Mænderne. En Undersögelse foretaget indenfor Kera-

Den är populär

Singer Lilla Elektriska. Den har en stor symaskins alla förtjänster och är utrustad med en modern Singers alla konstruktiva finesser. Då den icke användes, kan den lätt placeras var som helst utan att skrymma.

Den minsta till utrymmet — den största till nyttan.

SINGER

En annons

TIDEVARVET träffar den publik Ni söker. Annonsera i vår tidning.

TIDEVARVET

Lördagen den 24 mars 1928 — N:r 12

Prenumerera

på TIDEVARVET för valåret 1928.
Pris 6 kr. pr år.

mikindustrien i Amerika konstaterer, at Kvinderna er fire gange saa mange utsat for Forgiftning som Mænderne, men det bifoges: Det skyldes deres daarlige Ernæringstilstand, deres daarlige Boligforhold, deres daarlige Levekaar i det hele. Og det tilföies: Hvor de ökonomiske og hygieniske Levevilkaar var ens var Hyppigheden av Forgiftninger större hos Mænd end hos Kvinder.

Naar man hörer og læser om alt det Kvinderne ikke kan taale, om alle frygtelige Fölger Fabrikksarbejdet har for Kvinderne, skulde man jo nesten tro at Kvinderne aldrig för i Tiderne hadde bestillt noget, aldrig hævde været udsatt for haardt Arbejde — skjönt Historien jo har lært os noget andet. At bære tunge Byrder, at grave og dyrke Jorden, at staa over kogende Vedsker og Vaskekedler, at passe Ovnene i ophedede luftlöse Rum ved Madlavning, Bagning, Strygning og Vask var alltid Kvinders Lod. Saalænge deres haarde og grove Arbejde udförtes uden Lön — da tænkte ingen paa at beskytte dem. Ingen fandt paa at dette oversteg deres Kræfter, ödelagde deres Helbred. Jeg vil hævde, at Overgangen for Kvinderne fra Hjemmenes forskellige produktions metoder til Industriarbejdet paa ingen Maade var större, end for Mændene overgangen fra Haandtverket til Industrien.

Konklusionen af dette er at Kvindernes Arbejde under de nye Arbejdsformer ikke gör det mere nödvendigt at beskytte dem end Mændene — og at Kvinderne i Aarhundreder har udfört det tungeste Arbejde uden at Samfundet i den Anledning fik hysteriske Anfægtelser. De kom först da Kvinderne forlod Hjemmene, blev Mandens konkurrenter og fik Pengelön. Men Kvinderne kan ikke blive i Hjemmen, de maa tjene deres Bröd — alle Bestræbelser for at hindre dette er en Kamp mod en Overmagt, der ikke lader sig overvinde.

At forbyde en Kvinde at Arbejde fordi hun er en Kvinde, fordi hun er gift, fordi hun er gravid, fordi hun er Moder eller maaske kan blive det er ikke Beskyttelse men en Hemning ov hvor det gjelder at tjene sit Bröd en meget alvorlig Hemning.

Vi er alle enige om at Fabrikksarbejdet kræver lovfæstede Regler til Beskytelse af Arbejdernes Liv og Helbred. Men vi kræver disse Regler avpasset efter Arbejdets art — ikke efter Arbejderens Kön. Vi benægter at en saadan Beskyttelse efter Kön er den beste Beskyttelse for Kvinden og for Slægten, som efter vor Mening best beskyttes ved ordentlige Lönninger og fri Adgang til Erhververne. Indgreberne tvinger dem blot over i daarligere betalt, ofte usundere Arbejde og hemmer dem den frie Vej til at klare sig selvstændigt — hvad Livet dog kræver af dem.

Vi hævder at enhver Form for Arbejderbeskyttelse maa gælde alle voksne Arbejder indenfor samme Fag — da först bliver det en retfærdig og virkelig Beskyttelse.

Julie Arenholt.

Gamla stjärnor

Forts. från sid. 1

leken på dörren hos den åldrade mannen och i Lille Eyolf är kärleken skildrad i hela sin våldsamma kraft. Men ett litet barn, lille Eyolf, lär genom sitt liv och sin död sina föräldrar att övervinna sin egoism och finna den kärlek, som icke söker sitt. Det är ett drama om "den befriade kärleken".

På ett helt annat sätt ställer Ibsen sig till kärleken i sina båda sista verk John Gabriel Borkman och När vi döde våkner. I båda dessa är det en synd mot den heliga ande, den enda oförlåtliga synden, att dräpa kärleken. Särskilt i det sista dramat får motivet en gripande utformning. Ibsen, som annars icke älskade att alltför tydligt blotta sig själv, "att gå med fräckt dekolleterad själ", gör här en djupt personlig, skakande bikt om konstnären, som offrat allt för verket och därför, när det skymmer mot döden och mörkret, ur ensamheten sträcker sina händer mot det liv och den kärlekslycka, han icke unnat sig. Diktarkallet krävde, syntes det honom, en landsflykt från livet. Han måste spara sin eld och sitt blod för att kunna gjuta dem i verket. Han kunde göra Paludan-Müllers ord till sina:

Förunderligt! Var det väl liv, jag sökte?
Fast i mig själv mig trollkretsen band,
blott upp och utåt längtade min själ,
och i ett ensamt djup blott ned jag störtade.

I detta djup bröt han sig fram med sin gnistrande hammare. Ingen av hans dikter målar bättre än Bergmanden hans sätt att arbeta som diktare, inträngande mot själslivets djupaste hemligheter. Hans verk välver sig som en båge över livets förunderligaste motsatser och komplikationer. I Brand hade han i ord av nästan övernaturlig kraft, ljungande som blixtar, talat om kallets höghet, lyckan att få offra allt för kallet, och i När vi döde våkner, finner han skakande uttryck för kallets tragik. I sina tidigare dramer hade han förkunnat sanningens renande, alltgenomträngande kraft, och i Vildanden skildrade han sanningens tragik, när den icke beledsagas av kärlekens mildhet och den psykologiska intuitionens slagruta. I Kjærlighetens komedie och andra verk fram till Lille Eyolf, hade han visat, huru jordisk kärlek och lust måste offras för den stora gärningen, men i Borkman och När vi döde våkner sträcker han sina händer mot kärleken som livets djupaste värde och friskaste källåder.

Den som läser för att få något för sin själ, han skall aldrig bli besviken hos Ibsen. Hans tema är väl ständigt ett och detsamma — personlighetens utveckling och frigörelse, men den dolda lidelsen i förkunnelsen är så stark, att den måste gripa och fängsla. I de första verken, framförallt Brand, är intensiteten oerhörd. Man förstår, att Ibsen verkligen drömde om, som han sade, att åstadkomma människoandens revoltering. De senare dramerna ha en allt starkare psykologisk betoning från Vildanden. Det är ett egendomligt faktum, att han i dessa dramer så gärna väljer människor, som leva i instängda förhållanden, mest småstadsliv. De gå i ett ständigt monotont liv, ingen andlig stimulans eggar dem, intet finns, som rycker dem från deras sjuka och ömtåliga samveten. De samla minnen och kval. De sakna förmåga att på lätta fötter fly från det förflutnas gengångare. Man säger, att människorna i Ibsens sista arbeten äro döda, sjuka. Det må vara, men gå icke även i vår verkliga värld, även i storstadslivets jäkt, många omkring med det bästa inom sig dräpt eller sårat eller förfruset. De kunna i den Ibsenska diktens värld finna bröder, vilka för deras sinne kunna få full realitet, och det kan kanske stundom skänka den bittra men starka hälsodryck, de behöva. I vår tid, när den ena människan icke har tid med den andra, kan det vara värdefullt att i diktens land finna vänner och bröder, som ur sin värld av grubbel och frågor dock ändå alltid peka mot verklighetens värld och dess uppgifter: personlighetsutvecklingen, självsväxten under arbetets dagliga möda. Den sista repliken i Ibsens dramatik är i alla fall det jublande: Jag är fri. Friheten är målet, den inre friheten, som nås genom personlighetens fördjupning och växt.

De gamla Ibsen-orden ha det genialas outtömlighet. Sådana ord som "Evigt äges blott det förlorade" kunna släpas längs banaliseringens allfartsväg, så att man drar sig för att använda dem, men en dag kunna de genom en stark upplevelse stiga fram i ny klarhet och friskhet och bli för oss en sanning, som vi levat oss till. Nya litteraturriktningar uppstå, mänskligheten söker nya uttryck för sina erfarenheter, men de gamla stärnorna slockna icke, därför att nya tändas. *Emy Ek.*

Den underbara grytan

För en tid sedan hörde jag av en läkare en sedelärande berättelse om två makar, som båda lågo på lasarettet för allvarliga magsjukdomar. De hade levt på kaffe och smörgås, tills den ene fick magsår och den andre tarmkatarr, för ingen av dem kunde röra till en pannkaka ens. Strax därefter började jag på en s. k. hushållskurs, ty jag vill inte ha varken min egen eller nå'n annans mage på mitt samvete.

Nu håller jag på att rulla köttbullar om förmiddagarna. Dom ska vara rysligt små och följaktligen rysligt många, så man hinner tänka på en hel del medan man rullar. Tankarna bli visserligen inte så värst vittsvävande, men kommer man med oförvillade ögon huvudstupa in i köksarbetet, så kan även köttbullar ge anledning till en del enkla reflexioner.

Det är hemskt med kvinnor som ideligen häcklar sitt eget kön. Men jag kan inte för min samvetsfrid påstå annat än att vi äro bra lite uppfinningsrika, vi fruntimmer. Här står nu jag och milliontals kvinnor med mig och skär sillsallat och rullar köttbullar dag ut och dag in. En ofantlig tid tar det och kletigt är det, men ändå ha vi inte hittat på något enklare sätt att anrätta de där ingredienserna. Tänk om vi hade litet av männens nedärvda indolens ändå! Jag föisäkrar att en karl skulle för ett sekel sedan ha slängt hela smeten i ugnen på en gång. — Det sistnämnda är ett mycket bra sätt och kallas köttfärs men det är betydligt enklare att göra och användes därför inte så ofta av oss kvinnor. — Och tror ni, att vi hade haft nå't sånt som fiskfärs eller fläskkorv, om männen skött köket! — Aldrig, men nu har vi både det och mer till, som tar minst en hel förmiddag att framställa.

Tänker man sig allvarligt in i saken, så är detta ett för kvinnornas framtid synnerligen viktigt problem. Betänk vilken oändlig ström av kvinnokraft som väller fram i vartenda kök världen över. Men nog blir den kraften alltför ofta förspilld och nog skulle den delvis kunna sparas för andra ändamål. Det kan väl ändå aldrig vara den ursprungliga meningen med oss människor, även om vi äro kvinnor, att vi ska hålla på i timtal och göra puddingar, som om de bli lyckade försvinna på tio minuter och när de försvunnit, så är det bara att börja om igen. Jag längtar visst inte efter den dag, då man riskerar att bli bjuden till Peterssons på "ett litet enkelt näringspiller" men jag längtar intensivt efter den dag, då vi förenklat vår livsföring högst betydligt och därmed lättat på köksgöromålen för kvinnorna. Då först tror jag, att de skulle kunnna göra den insats för vårt gemensamma stora hem, samhället, som många vänta och hoppas på. Men som det nu är går den mesta kraften till à la dauberna och färsarna.

Det behövs naturligtvis en hel del uppfinningar. Dem måste kvinnorna göra själva, och inte överlämna åt männen. Vi ha ju bevars väl redan en del maskiner, påhittade av män, men sannerligen om jag kan påstå att de mana till efterföljd. De se rysligt behändiga ut allesammans — när de demonstreras. Men när man sedan tar dem i bruk i sin ensamhet, så är det alltid något tokigt med dem. Ibland bli grejorna inne i apparaten utslitna efter andra eller tredje gången, ibland är maskinen så tung att dra att man blir mer uttröttad än om man arbetat degen eller vad det nu är med alla de tio. — Nej, jag tror inte männen duger till uppfinnare av hushållsapparater. De betraktar färsen lite för mycket von oben och har inte riktigt kläm på hur arbetet går till in i minsta detalj i varje enskilt hem. De goda idéerna, de som ska frigöra kvinnokraften, måste komma från de gamla erfarna husmödrarna, som under ett helt liv i köket måste hava konstaterat att just *här* behövs det en liten enkel apparat eller just *där* skulle man göra en avsevärd förenkling. Nog tycker man att det skulle kunna ligga inom möjligheternas gräns att exempelvis hitta på bleckburkar till konserver, som ginge lätt att öppna. Var säker om att den uppfinningen skulle hälsas med glädje av alla som nu skär och klämmer sig på konstiga konservburksöppnare! Det är just små enkla knepiga saker vi borde uppfinna. En förnuftig vispanordning som skötte sig själv skulle frigöra en högst avsevärd kraftmängd från sockerkakor och efterrätter.

Det skulle för den stora allmänheten vara mycket mer revolutionerande än stora isskåp, som kosta så mycket pengar att ingen kan köpa dem.

Vi ha kommit ett stycke på väg, det är glädjande och sant. Häromdagen provade vi på hushållskursen en gryta, i vilken grönsaker kokade på 7 minuter. När morötterna och rödbetorna voro färdigkokta, gav den till en liten pigg och ilsken vissling. Det låter som en saga men är faktiskt sant. Måtte jag få uppleva den dag, då de grytorna kosta 4,75 allra högst! Då ska jag gå ut i köket sju minuter före den bestämda måltidstimmen i stället för som nu ett par timmar. Det är i alla fall en stor tröst att se hur nya behov skapa nya utvägar. När jag provade grytan tänkte jag med fröjd på hur underbart denna kommit salig greve Sparres farhågor på skam. Det var han som en gång i tiden i riksdagen inte ville ge kvinnorna rösträtt av fruktan för vidbränd mat och grytor som kokte över. Låt oss samfällt försöka skapa fler underbara grytor för att därmed komma även våra dagars olycksprofeter på skam!

Rita.

Låt inte lura Er

av fagert utländskt snack. Ni vet ju att de svenska varorna dock alltid äro de bästa! Och då de till på köpet äro både

billigare och bättre

än importgodset — vad finns det då för anledning att köpa utländskt.

Tvätta med

Vita Tvättbjörn

Svensk uppfinning. Svensk tillverkning.
Garanterat av den svenska firman
Helios.

662

SAPONARIAS

Flytande Silver

det MODERNA Silverpolermedlet,

försilvrar Edert slitna bordssilver

samt föremål av koppar, mässing, brons m. m.

Putsar, polerar och konserverar Edert gamla äkta silver.

Pris pr flaska 3.50. Liten fl. 1.25.
Finnes i färg-, kemikalie-, järn- och speceriaffärer m. fl.

Partilager:
GYLLING & Co.
Regeringsg. 12, Sthlm. N. 198 76

SVENSKA PATENTBYRÅN

NORRMALMSTORG 18, STOCKHOLM

Uttager patent och varumärken, utför erforderliga ritningar och patenthandlingar. Granskar och besvarar anmärkningar mot redan sökta patent. Lämnar råd och anvisningar för patentansökanden. Billiga arvoden. Rekommendera breven.